

Aktualne tendencje przestępczości narkotykowej oraz zażywania narkotyków wśród nieletnich w Polsce

Current Trends in Drug-Related Crime and Drug Use Among Minors in Poland

Abstract

This paper examines the growing problem of drug-related crime and the use of psychoactive substances among minors in Poland. Based on court statistical data and recent survey studies, it explores shifting behavior patterns and identifies factors contributing to this trend. Special emphasis is placed on the social and psychological influences, as well as the increasing availability of new synthetic drugs such as mephedrone and fentanyl. The findings highlight the need for effective preventive measures and support systems to curb the escalation of this problem.

SŁOWA KLUCZOWE: nieletni, przestępczość narkotykowa, uzależnienie od narkotyków, narkotyki, substancje psychoaktywne, kryminologia

KEYWORDS: minors, drug-related crime, drug addiction, psychoactive substances, drugs, narcotics, criminology

ALEKSANDRA STACHELSKA – doktor nauk prawnych, Uniwersytet w Białymstoku, ORCID – 0000-0001-6319-6221, e-mail: a.stachelska@uwb.edu.pl

1 | Wprowadzenie

Problem uzależnienia od narkotyków oraz przestępczości narkotykowej wśród nieletnich stanowi poważne wyzwanie społeczne i prawne zarówno w Polsce, jak i w innych krajach europejskich. W ostatnich latach można zaobserwować wzrost udziału przestępczości narkotykowej w ogólnej liczbie czynów karalnych popełnianych przez nieletnich, co rodzi istotne konsekwencje nie tylko dla zdrowia jednostki, ale również dla bezpieczeństwa publicznego. Zżywanie narkotyków stanowi czynnik wiktymogeny, suicydalny, ale także kryminogeny^[1]. Reakcja już na pierwsze objawy demoralizacji w postaci zżywania środków psychoaktywnych jest niezwykle istotna dla zapobiegania przestępczości nieletnich. Tym bardziej, że jak wskazuje się w literaturze, prawdopodobieństwo resocjalizacji nieletnich jest zdecydowanie wyższe niż dorosłych ze względu na ich niższy stopień demoralizacji^[2]. Niemożliwym jednak jest podjęcie efektywnych działań nie przyglądając się zjawisku w sposób kompleksowy.

W doniesieniach prasowych coraz częściej można przeczytać o nieletnich zżywających lub posiadających narkotyki^[3]. Wskazuje się, że już nawet dwunasto-trzynastolatki potrzebują interwencji medycznej z powodu zżywania środków psychoaktywnych^[4]. Wśród nieletnich najbardziej popularnym narkotykiem niezmiennie od wielu lat jest marihuana. W ostatnim czasie alarmującą jest również tendencja młodych ludzi do coraz częstszego sięgania po mefedron – narkotyk (kiedyś kategoryzowany jako dopalacz) o silnym działaniu stymulującym, mogącym spowodować

¹ Agnieszka Kilińska-Pękacz, „Przestępstwa narkotykowe popełniane przez nieletnich oraz środki wychowawcze orzekane wobec nich”, [w:] *Przestępczość XXI wieku. Szanse i wyzwania dla kryminologii*, red. Emil W. Pływaczewski, Diana Dajnowicz-Piesiecka, Emilia Jurgielewicz-Delegacz (Warszawa: Wolters Kluwer, 2020), 232–33. Stan prawny na 15 października 2019.

² Brunon Hołyst, *Kryminologia* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2022), 427.

³ „Stuprocentowy wzrost przestępstw narkotykowych w 2022 roku – najnowsze statystyki policji 2024 roku. Młodzież i narkotyki w gminie Budzów. Walka z handlem narkotykami – wyzwania i działania policji. Profilaktyka i kontrola lokalizacji. Trudności w eliminowaniu dilerów” *sucha24.pl Powiatowy Serwis Informacyjny*, 26 czerwca 2024. <https://sucha24.pl/artykul/narkotyki-staly-sie-n1254758>.

⁴ Marta Konieczka, „Niepokojący trend wśród młodzieży” *Zdrowa Gdynia*, 3 stycznia 2024. <https://zdrowagdynia.pl/2024/01/03/niepokojacy-trend-wsrod-mlodziezy/>. Paulina Wójtowicz, „Narkotyki dzieci kupują na przerwie szkolnej. Ekspert: w Polsce hitem jest jedna substancja” *Medonet*, 15 czerwca 2024. <https://www.medonet.pl/psyche/uzaleznienia,narkotyki-dzieci-kupuja-na-przerwie-szkolnej-ekspert--w-polsce-hitem-jest-jedna-substancja,artykul,00445268.html>.

nawet zaburzenia psychiatryczne^[5]. Polska młodzież, jak wynika z raportu ESPAD, w 2019 r. znalazła się w pierwszej czwórce najczęściej zażywających dopalacze (Nowe psychoaktywne substancje – NSP) w Europie, natomiast na pierwszym miejscu pod względem zażywania amfetaminy^[6]. W bieżącym roku również przypadki zażywania przez nieletnich fentanylu^[7] na nowo wzbudziły w społeczeństwie zaniepokojenie^[8].

Celem artykułu jest analiza dostępnych danych statystycznych dotyczących przestępczości narkotykowej nieletnich, wzbogacona o najnowsze polskie oraz międzynarodowe badania sondażowe dotyczących zażywania narkotyków przez dzieci i młodzież w ostatnich latach. W pracy zostanie podjęta próba zidentyfikowania przyczyn zjawiska oraz jego aktualnego obrazu. Główny problem badawczy stanowi pytanie: jak kształtuje się współczesny obraz przestępczości narkotykowej oraz zażywania narkotyków wśród nieletnich w Polsce? Mając na uwadze, że hipoteza badawcza powinna wynikać z problemu badawczego, hipotezę badawczą sformułowano w postaci następującego zdania: współcześnie przestępczość narkotykowa wśród nieletnich stanowi coraz wyższy odsetek pośród wszystkich popełnianych przestępstw nieletnich, a zażywanie narkotyków wśród nieletnich staje się coraz częstszym zjawiskiem.

⁵ Olga Wronikowska, Barbara Budzyńska, „Profil toksykologiczny i zależność struktura – aktywność nowych syntetycznych katynonów” *Postępy Higieny i Medycyny Doświadczalnej*, 74 (2020): 64. doi:10.5604/01.3001.0013.9252.

⁶ „European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs” ESPAD. [dostęp: 2 listopada 2024]. <https://data.espad.org/>.

⁷ Małgorzata Wosion, „Nastolatek miał leki z fentanylem” *RMF24*, 24 czerwiec 2024. https://www.rm24.pl/regiony/kielce/news-nastolatek-mial-leki-z-fentanylem,nId,7594000#crp_state=1; Jarosław Kostkowski, „«Kiedy rozum śpi, budzą się demony». Po fentanylu sięgają nastolatki, a bardzo łatwo go przedawkować i umrzeć” *Fakty TVN*, 31 lipiec 2024. <https://fakty.tvn24.pl/zobacz-fakty/kiiedy-rozum-spi-budza-sie-demony-po-fentanylu-siegaja-nastolatki-a-bardzo-latwo-go-przedawkowac-i-umrzec-st8025963>.

⁸ Szerzej na temat fentanylu: Wiesław Pływaczewski, „Fentanyl – nowe wyzwania w obszarze przestępczości narkotykowej”, [w:] *Kryminalistyka i prawo. Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Kasprzaka*, red. Kazimiera Juszka, Karol Juszka, Dariusz Szydłowski (Kraków: Wydawnictwo Od.Nowa, 2024), 537-547.

2 | Etiologia zjawiska

Wskazanie jednego konkretnego powodu, dla którego nieletni wykazują oznaki demoralizacji lub popełniają czyny karalne, jest niezwykle trudne, a wręcz niemożliwe. Często mają one charakter epizodyczny i przemijający, a ich przyczyny są zazwyczaj złożone i wynikają z wielu różnych czynników^[9].

Przestępczość nieletnich ma wielowymiarowe podłoże, co jest konsekwencją specyfiki ich rozwoju. W tym okresie dojrzewający ludzie stoją przed trzema kluczowymi zadaniami społeczno-emocjonalnymi: kształtowaniem tożsamości, odkrywaniem intymności oraz własnej seksualności. Istotną rolę w ich zachowaniach odgrywa poszukiwanie informacji i potwierdzenia, zwłaszcza poprzez interakcje z rówieśnikami. Zainteresowanie treściami ekstremalnymi i ryzykownymi jest typowe dla całej grupy wiekowej. Dorastanie, zwłaszcza u chłopców, to okres intensywnego poszukiwania wrażeń, cechujący się potrzebą zdobywania nowych, silnie stymulujących doświadczeń oraz skłonnością do ryzyka. Przez większość tego czasu młodzież przejawia również wyraźną impulsywność, co ogranicza ich zdolność do samokontroli^[10].

Powyższe zadania rozwojowe zdecydowanie sprzyjają sięganiu po zakazane środki psychoaktywne w tym narkotyki. Wśród dominujących motywacji prowadzących do zażywania substancji psychoaktywnych wyróżnia się presję społeczną, dążenie do polepszenia stanu emocjonalnego, pragnienie manifestacji dojrzałości, potrzebę wyrażenia sprzeciwu wobec narzuconych norm, deficyt odpowiednich wzorców zachowań ze strony rodziców, ale również brak kontroli i zainteresowania ze strony rodziców^[11].

⁹ Emilia Jurgielewicz-Delegacz, „Rozdział II. Przestępczość nieletnich”, [w:] *Kryminologia: stan i perspektywy rozwoju*, przez Emil W. Pływaczewski i in. (Warszawa: Wolters Kluwer, 2019), 339; Irena Rzeplińska, „Obraz przestępczości nieletnich w Polsce w badaniach kryminologicznych – przed i po transformacji” *Archiwum Kryminologii*, nr 28 (2006): 331-343, doi:10.7420/AK2005-2006V.

¹⁰ Andrew Goldsmith, David S. Wall, „The Seductions of Cybercrime: Adolescence and the Thrills of Digital Transgression” *European Journal of Criminology*, nr 1 (2022): 3, doi:10.1177/1477370819887305; Aleksandra Stachelska, „Szwajcaria jako przykład wzrostu zainteresowania nieletnich cyberprzestępcstwami – wybrane aspekty kryminologiczne”, [w:] *Profilaktyka zachowań patologicznych wśród młodzieży*, red. Wiesław Pływaczewski, Joanna Narodowska, Maciej Duda, wyd. 1 (Warszawa: Difin, 2023), 95.

¹¹ Karolina Seredocha, „Narkomania wśród nieletnich – aspekt medyczno-społeczny oraz kryminologiczny”, [w:] *Problemy współczesnego świata: zagadnienia*

Jak wskazuje M. Pasek, faza I uzależnienia od narkotyków, szczególnie u młodych ludzi zaczyna się od eksperymentowania – pierwsza styczność z narkotykami dzieje się za sprawą namowy rówieśników. Intencją spożycia jest dobra zabawa, sprawdzenie jak środek wpływa na organizm czy też próba zwiększenia możliwości zapamiętywania materiału podczas nauki. Kolejna faza charakteryzuje się głównie odkrywaniem nowych doznań – nieletni zbiera fundusze na ich zakup. Zaczyna się proces dystansowania od rodziny i przyjaciół, aby nie zorientowali się, co się dzieje. Swoje zachowanie uzasadnia często problemami w szkole lub chęcią odprężenia się^[12].

Ponadto uwarunkowania konfliktu nieletnich z prawem można podzielić na dwie kategorie: wewnętrzne – związane z osobowością i cechami charakteru oraz zewnętrzne – obejmujące wpływy środowiskowe i sytuacyjne^[13]. Wśród czynników zwiększających ryzyko zachowań antyspołecznych najczęściej wymienia się: cechy indywidualne (agresja, nadpobudliwość, deficyty poznawcze i zaburzenia osobowości), czynniki rodzinne (trudna sytuacja społeczno-ekonomiczna, konflikty wychowawcze, choroby, zaburzenia psychiczne i uzależnienia w rodzinie) a także czynniki szkolne i rówieśnicze (kontakt z patologicznymi subkulturami młodzieżowymi i przemoc)^[14]. Przez ostatnich pięć lat dojrzewająca młodzież miała styczność z wieloma punktami zwrotnymi na świecie – pandemia COVID-19, agresja Rosji na Ukrainę, dynamiczna inflacja – nie mogło to się obyć bez znaczenia dla zdrowia psychicznego małoletnich, co zgodnie z przedstawionymi wyżej czynnikami może intensyfikować również zainteresowanie nielegalnymi substancjami.

Z Raportu Biura Rzecznika Praw Dziecka z 2023 roku wynika, że tylko 6 na 10 dzieci i młodzieży ocenia swoje życie jako pełne radości. W grupie

wybrane, red. Elżbieta Żywucka-Kozłowska, Adrianna Szczechowicz-Raś, Karolina Rzeczkowska (Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Wydział Prawa i Administracji, 2018), 89-90; Zob. szerzej na temat granic rodzicielskich ingerencji: Kinga Michałowska, „Granice Rodzicielskich Ingerencji w Dobra Osobiste Dziecka – Zagadnienia Wybrane” *Białostockie Studia Prawnicze*, nr 3 (2022): 49-69, doi:10.15290/bsp.2022.27.03.03.

¹² Krystyna Teresa Panas, „Charakterystyka i analiza terminologii związanej z problemem narkomanii” *Humanum. Międzynarodowe Studia Społeczno-Humanistyczne*, nr 1 (2011): 207.

¹³ Małgorzata Kuć w: *Kryminologia*, wyd 3 (Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2015), 113.

¹⁴ Waldemar Cisowski, „Rozdział 8. Przestępczość nieletnich”, [w:] *Kryminologia*, red. Paweł Łabuz, Irena Malinowska, Mariusz Michalski (Warszawa: Difin, 2020), 170.

uczniów w wieku 16-17 lat odsetek ten jest jeszcze niższy, wynosząc zaledwie 45%^[15]. Coraz więcej młodych ludzi na pytanie, jak często w ostatnim tygodniu było zadowolonych z tego, jakimi są, odpowiada „nigdy” lub „rzadko”. Ten niepokojący trend nasila się wraz z wiekiem. Wśród uczniów drugiej klasy szkoły podstawowej 9% nie było zadowolonych z siebie, natomiast wśród młodzieży uczęszczającej do liceów i techników liczba ta wzrosła już do 33%, czyli, aż o 24 punkty procentowe^[16]. Najświeższe wyniki badania PISA z 2022 roku przeprowadzonego wśród piętnastolatków z 81 krajów, również potwierdzają ten problem. Na skali od 1 do 10 średni poziom zadowolenia z życia wśród polskich nastolatków wyniósł 6,26, co stanowi spadek w porównaniu do 2018 roku, kiedy poziom ten wyniósł 6,74. Wynik Polski jest także niższy niż średnia we wszystkich badanych krajach (6,97), średnia dla krajów OECD (6,75) oraz średnia w państwach Unii Europejskiej (6,88)^[17].

W okresie od 2019 do 2022 roku liczba młodych osób ze diagnozowanymi zaburzeniami psychicznymi znacząco wzrosła – o 50% w grupie dzieci do 12. roku życia oraz aż o 68% wśród młodzieży w wieku od 13 do 18 lat^[18]. Najwyższa Izba Kontroli w swoim najnowszym raporcie wskazuje, że w okresie od 2020 roku do pierwszego kwartału 2023 roku liczba świadczeń psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży wzrosła z 1,8 miliona w 2020 roku do 3,8 miliona w 2022 roku, a w pierwszym kwartale 2023 roku osiągnęła 1 milion. Pomimo tego dynamicznego wzrostu, potrzeby w zakresie opieki psychiatrycznej dla młodych osób nadal nie były zaspokojone. Czas oczekiwania na wizytę oraz leczenie szpitalne się wydłużał, a liczba oczekujących na pomoc rosła. W trybie nagłym do szpitala przyjmowano stale ponad 70% młodych pacjentów. Zwiększyła się także liczba

¹⁵ Biuro Rzecznika Praw Dziecka, „Badanie jakości życia dzieci i młodzieży w Polsce – raport z badania” (Warszawa, 2023), 26.

¹⁶ Ibidem, 30.

¹⁷ Wojciech Rafałowski, „Sytuacja życiowa i postawy piętnastolatków”, [w:] *Polscy piętnastolatki w perspektywie międzynarodowej. Wyniki badania PISA 2022*, red. Krzysztof Bulkowski, Joanna Kaźmierczak (Instytut Badań Edukacyjnych, 2024), 211-212, doi:10.24131/9788367385732.

¹⁸ Agata Szczepańska, „Zdrowie psychiczne dzieci: według NIK system wsparcia wciąż niewydolny” *Cowzdrowiu.pl*, 10 wrzesień 2024. <https://cowzdrowiu.pl/aktualnosci/post/zdrowie-psychiczne-dzieci-wedlug-nik-system-wsparcia-wciaz-niewydolny>.

prób samobójczych – do końca 2023 roku wzrosła o 150% w porównaniu do 2020 roku, osiągając liczbę 2139^[19].

Korelacje między złym stanem psychicznym nieletnich, używaniem substancji psychoaktywnych i popełnianiem czynów karalnych widać także wśród wychowanków ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Najczęściej występującymi tam problemami psychicznymi są zaburzenia zachowania, zaburzenia opozycyjno-buntownicze oraz właśnie problemy związane z używaniem substancji psychoaktywnych – nadużywanie alkoholu lub narkotyków, czy też nawet uzależnienie od tych substancji^[20].

3 | Fenomen przestępczości narkotykowej oraz zażywania narkotyków wśród nieletnich w Polsce

3.1. Statystyki sądowe

Wśród przestępstw narkotykowych zachowania nieletnich najczęściej wypełniają znamiona przestępstw polegających na ogólnie ujmując posiadaniu, udzielaniu czy nakłanianiu do zażywania środków odurzających. Wskazuje się, że przedmiotowe środki częściej zażywane są m.in. pod koniec roku szkolnego, a także podczas wakacji, kiedy nieletni nie są poddani kontroli rodziców, ponieważ wyjechali poza miejsce zamieszkania. Ponadto, młodzi ludzie najczęściej sięgają po narkotyki oprócz fazy eksperymentowania i presji rówieśników wtedy, gdy znajdują się w sytuacjach stresowych, takich jak np. klasówki, egzaminy czy też problemy rodzinne^[21]. W ostatnich latach, jak już zostało podkreślone, czynników

¹⁹ Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu, *Informacja o wynikach kontroli. Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą* (Warszawa, 2024), 9.

²⁰ Paweł Kaźmierczyk i in., „Raport regulacyjny. Poprawa ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Polsce” (Kancelaria Rymarz Zdort Maruta, 2024), 105.

²¹ Emilia Jurgielewicz-Delegacz, „Przestępczość nieletnich. Fenomen zjawiska na podstawie analizy statystyk policyjnych i sądowych”, [w:] *Rodzina i prawo*, red. Dagmara Jaroszevska-Choraś, Agnieszka Kilińska-Pękacz, i Agnieszka Wedeł-Domaradzka (Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2017), 262.

stresogennych mających wymiar ogólnopolski, ale i ogólnoswiatowy było znacznie więcej niż w przeszłości.

Aby zobrazować przestępczość ujawnioną, przedstawić strukturę rodzajową przestępstw oraz prześledzić dynamikę przestępczości narkotykowej wśród nieletnich^[22], autorka w swojej pracy skorzysta ze statystyk sądowych, rezygnując z opierania się o statystyki policyjne. Wynika to ze zmiany sposobu gromadzenia danych – od 1 stycznia 2014 roku, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z 9 sierpnia 2013 roku Policja przestała publikować dane o czynach zabronionych popełnianych przez nieletnich oraz sprawcach tych czynów. Od tego czasu dane zbierane są dopiero po zakończeniu postępowania przez sąd rodzinny, bez obowiązku sądów przekazywania takich informacji Policji^[23]. W efekcie, poleganie na danych policyjnych mogłoby dać zafałszowany obraz przestępczości nieletnich. W Krajowym Systemie Informacyjnym Policji (KSIP) uwzględniane są jedynie dane z postępowań przygotowawczych prowadzonych przez Policję. Informacje o nieletnich są rejestrowane tylko po zakończeniu postępowania sądowego, co powoduje brak spójności w przekazywaniu danych między sądami a Policją, a tym samym może zniekształcać analizę przestępczości nieletnich^[24].

Dostępne dane statystyczne Ministerstwa Sprawiedliwości, pomimo tego, że obejmują czas głównie sprzed pandemii Covid-19, jedynie zahaczając o rok 2020, już wskazywały na niepokojącą tendencję zainteresowania nieletnich narkotykami. Przyglądając się jedynie liczbom prawomocnych orzeczeń wobec nieletnich za przestępstwa narkotykowe, można mylnie dojść do wniosku, że problemu w zasadzie nie ma. Zgodnie z Tabelą 1. po tendencji wzrostowej w okresie od 2010 roku do 2013 roku, kiedy liczba orzeczeń wzrosła z 1086 do 1808 orzeczeń, nastąpiła tendencja spadkowa (za wyjątkiem 2017), kończąc na 831 orzeczeniach w 2020 r. Najczęściej sprawcami tego typu czynów karalnych byli chłopcy, nie jest to jednak zaskoczeniem. Jak wcześniej wspomniano, są oni bardziej niż dziewczęta podatni na podejmowanie ryzykownych decyzji. Liczbowo zarówno tendencja wśród chłopców oraz dziewcząt była spadkowa. Warto jednak

²² Kuć, w: *Kryminologia*, 46-47.

²³ Komenda Główna Policji Statystyka, *Przestępczość nieletnich w latach 1990-2013*. <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przestepczosc-nieletni/50256,Przestepczosc-nieletnich-1990-2013.html>. [dostęp: 2.11.2024].

²⁴ Por. Aleksandra Stachelska, „Nieletni jako sprawcy przestępstwa kradzieży tożsamości w Polsce – wybrane aspekty kryminologiczne”, *Zeszyty Prawnicze* 20, nr 2 (30 lipiec 2020): 193-94, doi:10.21697/zp.2020.20.2.10.

zwrócić uwagę na to, że w latach 2010-2020 ogólna liczba prawomocnych orzeczeń wobec nieletnich za wszystkie czyny karalne spadła ponad trzykrotnie, wobec czego oczywistym jest spadek liczby wszystkich kategorii czynów karalnych w tym przestępstw narkotykowych. Opieranie się zatem jedynie na analizie liczbowej nie dostarcza wystarczających informacji do wyciągnięcia prawidłowych wniosków o przedmiotowym problemie.

Tabela 1. Porównanie ogólnej liczby prawomocnych orzeczeń wobec nieletnich za czyny karalne z ogólną liczbą prawomocnych orzeczeń wobec nieletnich za przestępstwa narkotykowe w latach 2010-2020

Rok	Ogólna liczba prawomocnych orzeczeń wobec nieletnich za czyny karalne			Ogólna liczba prawomocnych orzeczeń wobec nieletnich za przestępstwa narkotykowe		
	Ogółem	Chłopcy	Dziewczęta	Ogółem	Chłopcy	Dziewczęta
2020	7015	5243	1772	831	709	122
2019	8920	6681	2239	935	765	170
2018	9754	7491	2263	1009	829	180
2017	9657	7367	2290	984	810	174
2016	11355	8735	2620	1193	980	213
2015	12 237	9617	2620	1325	1117	208
2014	16 388	12 922	3466	1729	1446	283
2013	19 135	15 300	3835	1808	1565	243
2012	20 980	16 888	4092	1449	1258	191
2011	22 807	18 237	4570	1317	1173	144
2010	22 758	18 318	4440	1086	914	172
Razem	161 006	126 799	34 207	13 666	11 566	2100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości:

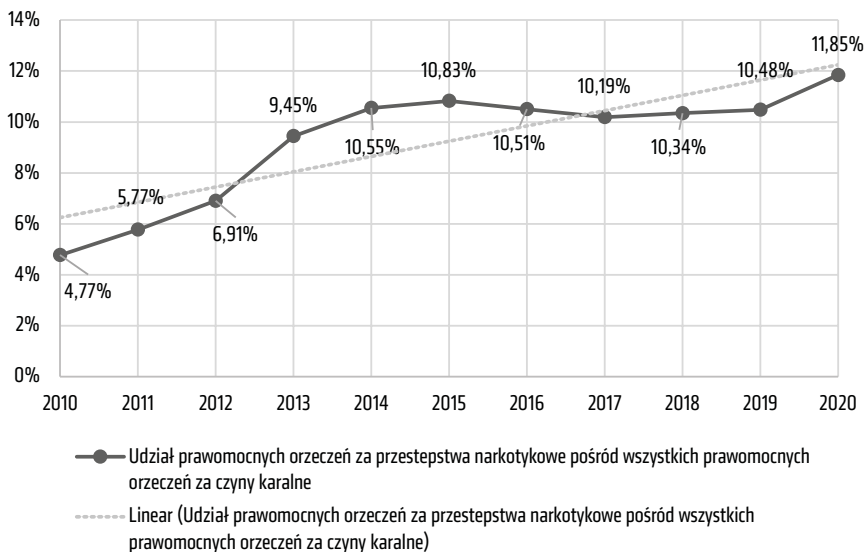
<https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/download,2853,31.html>

Aby zrozumieć dynamikę przestępczości narkotykowej nieletnich jak wcześniej wspomniano niezbędnym jest przyjrzenie się danym procentowym, a nie tylko liczbowym. Wykres 1. obrazuje dynamikę udziału prawomocnych orzeczeń za przestępstwa narkotykowe pośród wszystkich prawomocnych orzeczeń wobec nieletnich za czyny karalne.

Dopiero przy takiej perspektywie można dostrzec niepokojącą tendencję – od 2010 r., kiedy udział ten stanowił 4,77%, do 2020 r. wzrósł on już do rekordowych 11,85%, czyli prawie 2,5 krotnie. Najbardziej dynamiczny wzrost wystąpił do roku 2013 (9,45%), żeby następnie nadal łagodnie wzrastać do 2015 r. oscylując w granicach 10,83%. Kolejne lata wykazywały do

2017 r. nieznaczną tendencję spadkową, gdzie udział ten wyniósł 10,19%, aby następnie wystąpił drugi największy wzrost od lat o prawie 1,5 p. procentowe z 10,48% w 2019 r. do 11,85% w 2020 r. Po części mogło to być przyczyną wzrostu czynnika stresogenego spowodowanego pandemią, ale też mniejszymi możliwościami popełniania innych czynów karalnych w związku z izolacją. Ogólna tendencja dynamiki jest wzrostowa, co odczarowuje pozytywny obraz danych liczbowych.

Wykres 1. Dynamika udziału prawomocnych orzeczeń za przestępstwa narkotykowe pośród wszystkich prawomocnych orzeczeń wobec nieletnich za czyny karalne – lata 2010-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości:
<https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/download,2853,31.html>

Tabela 2. ukazuje liczbę orzeczeń wydanych wobec nieletnich za konkretne typy przestępstw z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w kolejności od najbardziej popularnego typu, a także udział poszczególnych typów przestępstw narkotykowych w całej kategorii przestępstw narkotykowych.

W latach 2010-2020 najwięcej wydano orzeczeń z art. 62 ust. 1 ustawy – tj. za przestępstwo „nielegalnego posiadania środków odurzających lub substancji psychotropowych” oscylując od 594 orzeczeń do 1 177. W całym tym okresie ten typ czynu karnego stanowił ponad 65% wszystkich orzeczeń za przestępstwa narkotykowe. Podobnie jak w przypadku wszystkich

orzeczeń za przestępstwa narkotykowe do 2013 roku mogliśmy zauważyć tendencję wzrostową, a następnie do chwili obecnej widoczna jest liczbowa tendencja spadkowa. Warto też pamiętać, że z perspektywy prawa karnego odurzanie się czy też zażywanie narkotyków jest prawnie irrelewantne^[25]. Natomiast z punktu widzenia Ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, zgodnie z art. 4 ust. 1 tej ustawy „używanie środków odurzających, substancji psychotropowych, ich prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych”, stanowi okoliczność świadcząca o demoralizacji nieletniego i mogą wobec niego zostać orzeczone środki wychowawcze, jeśli demoralizacja zostanie stwierdzona przez sąd^[26].

Kolejnym czynem karalnym, za które wydano najwięcej orzeczeń, był art. 58 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Jako że poddana jest analizie przestępczości nieletnich, a nielegalne posiadanie znacznej ilości narkotyków jest jednym z najrzadziej popełnianych przez nieletnich typów przestępstw narkotykowych, to należy pozostać przy stanowisku, że najprawdopodobniej z alternatywnie ustanowionych czynności sprawczych w art. 58 ust. 2 było to jedynie „udzielenie środka odurzającego, substancji psychotropowej lub nowej substancji psychoaktywnej małoletniemu lub nakłanianie go do użycia takiego środka lub substancji”. Przemawia też za tym wiek nieletnich, którzy w swoim gronie rówieśniczym mają najwięcej kontaktów. Ten typ czynu karalnego jest jednak znacznie mniej popularnym – orzeczenia za niego stanowią 14,52% wszystkich przestępstw narkotykowych. Tutaj również liczbowo od 2014 r. występuje tendencja spadkowa z niewielkim odchyleniem w 2018 r.

Spośród najczęściej popełnianych przez nieletnich czynów karalnych związanych z narkotykami na trzecim miejscu występuje zachowanie stygmatyzowane w art. 59 ust. 2., tj. „udzielenie środka odurzającego, substancji psychotropowej lub nowej substancji psychoaktywnej małoletniemu, ułatwianie użycia albo nakłanianie go do użycia takiego środka lub substancji w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej”. Od poprzedniego czynu karalnego różni go znamień w postaci zamiaru bezpośredniego kierunkowego, znamiennego celem w postaci osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej. Zatem w tym przypadku koniecznym było zatem wykazanie

²⁵ Katarzyna Tkaczyk-Rymanowska, „Refleksje na temat art. 62 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii na tle karnoprawnym i konstytucyjnym” *Ius Novum*, nr 1 (2021): 47. doi:10.26399/iusnovum.v15.1.2021.03/k.tkaczyk-rymanowska.

²⁶ Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, Dz. U. z 2022 r., poz. 1700.

intencji zaspokojenia swojej potrzeby materialnej lub niematerialnej, wiek małoletniego mógł być objęty zamiarem ewentualnym^[27]. Prawdopodobnie ze względu trudności udowodnienia takiej intencji, ale również i rzadziej jej występującej w latach 2010-2020, typ ten stanowił jedynie 5,46% wszystkich orzeczeń za przestępstwa narkotykowe.

Na kolejnej pozycji znalazł się typ uprzywilejowany nielegalnego posiadania z art. 62 ust. 3, tj. wypadek mniejszej wagi oscylujący w granicach od 31 do 61 orzeczeń rocznie i stanowiący 3,40%. Nie jest to najłatwiejszy przepis do interpretacji, ponieważ wskazuje się, że wypadek mniejszej wagi może odnosić się tylko do takich czynów, które nie kwalifikują się do instytucji z art. 62a u.p.n., (umorzenia postępowania), gdzie mowa o środkach odurzających lub substancji psychotropowych w ilości nieznacznej, przeznaczonych na własny użytek sprawcy^[28]. Być może jest to pewną przyczyną rzadkiego stosowania przepisu, w przypadku z art. 62a możliwa byłaby ocena zachowania jako demoralizacji. Orzeczenia z następnych przepisów z art. 58 ust. 1, 59 ust. 1, 63 ust. 1 oraz 62 ust. 2 również są jednostkowe i większości przejawiają ilościową tendencję spadkową. Swoim udziałem procentowym oscylując w granicach 1-3%.

²⁷ Adam Barczak, „Komentarz do Art. 59 NarkU”, [w:] *Przepisy karne ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (art. 53-74). Komentarz*, red. Joanna Karnat, Bartłomiej Gadecki (Warszawa: C.H. Beck, 2024), teza 4.

²⁸ Jan Kluza, „Niewielka ilość narkotyków a możliwość reakcji karnej w świetle orzecznictwa sądowego” *Przegląd Prawa Publicznego*, nr 12 (2022): 23.

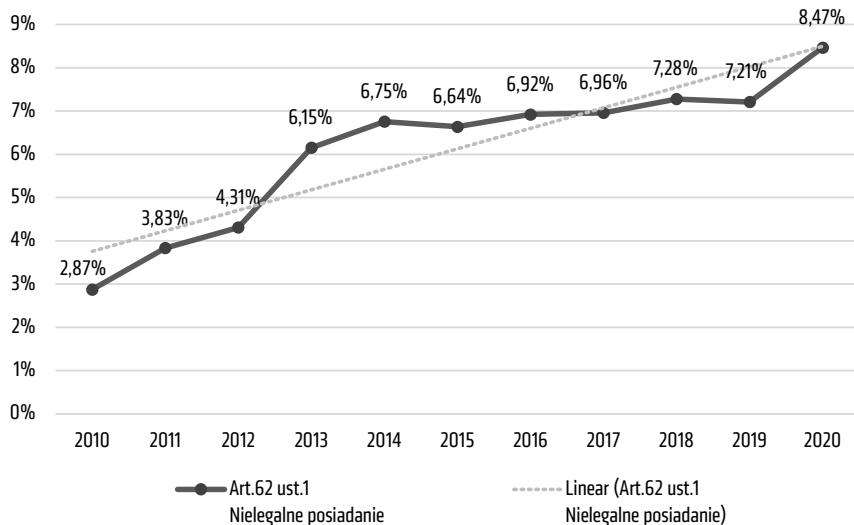
Tabela 2. Liczba oraz udział konkretnych przestępstw narkotykowych w prawomocnych orzeczeniach wobec nieletnich za przestępstwa narkotykowe – lata 2010-2020 r.

Typ czynu karalnego	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	SUMA	% 2010–2020
Przestępstwa narkotykowe – ogółem	1086	1317	1449	1808	1729	1325	1193	984	1009	935	831	13 666	100%
Art. 62 ust. 1 Nielegalne posiadanie	654	874	904	1177	1107	812	786	672	710	643	594	8933	65,37%
Art. 58 ust. 2 Udzielanie małoletniemu lub nakłanianie go albo udzielenie w znacz- nych ilościach innej osobie	176	161	222	285	299	216	181	119	131	123	71	1984	14,52%
Art. 59 ust. 2 Udzielanie oraz ułatwianie albo nakłanianie do użycia małoletniego w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej	55	62	80	82	120	91	67	42	40	57	50	746	5,46%
Art. 62 ust. 3 Nielegalne posiadanie – wypadek mniejszej wagi	31	46	37	45	61	48	33	51	37	37	39	465	3,40%
Art. 58 ust. 1 Udzielanie oraz ułatwianie, umożliwianie albo nakłanianie do użycia	53	59	74	71	35	45	25	26	21	17	17	443	3,24%
Art. 59 ust. 1 Udzielanie oraz ułatwianie albo nakłanianie do użycia w celu osią- gnięcia korzyści	53	48	59	54	31	33	31	19	31	18	22	399	2,92%
Art. 63 ust. 1 Nielegalna uprawa i zbiór maku/konopi/krzew koki	11	17	26	33	23	14	21	16	9	10	11	191	1,40%
Art. 62 ust. 2 Nielegalne posiadanie znacznej ilości	12	16	14	27	14	11	11	13	12	9	9	148	1,08%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości: https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieleletnie/download_285331.html

W związku z tym, że to właśnie czyn karalny z art. 62 ust. 1, czyli nielegalne posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych jest najczęściej popełnianym przez nieletnich przestępstwem narkotykowym, warto przyrzeć się jego dynamice. Wykres 2. wskazuje z jak dynamicznym wzrostem udziału tego przestępstwa we wszystkich czynach karalnych popełnionych przez nieletnich mamy do czynienia. Od 2010 roku udział ten wzrósł z 2,87% do 8,47% w 2020 r., czyli niemal czterokrotnie. Wzrost ten jest jeszcze szybszy niż w przypadku całości przestępstw narkotykowych. Najszybciej udział orzeczeń za nielegalne posiadanie narkotyków rósł w latach 2010-2014, kontynuując wzrost i niejako stabilizując się w 2019 roku na poziomie ok. 7%, żeby znowu dynamicznie wzrosnąć w 2020 r. Tendencja ta powinna wzbudzić zaniepokojenie i skłaniać do większej eksploracji zjawiska, a finalnie podjąć działania w celu przeciwdziałania uzależnienia od narkotyków nieletnich. Nie są jeszcze dostępne statystyki za lata kolejne, ale biorąc pod uwagę zdarzenia w ciągu ostatnich 4 lat i tendencję ukazaną na wykresie nie wygląda na to, aby bez konkretnych działań miała się zmienić.

Wykres 2. Dynamika przestępstwa z art. 62 ust. 1 NarkU – nielegalne posiadanie narkotyków pośród wszystkich prawomocnych orzeczeń za czyny karalne w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości:
<https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/download,2853,31.html>

3.2. Badania sondażowe

Należy mieć na uwadze, że o ile informacje statystyczne są bardzo istotne dla opisu zjawiska, o tyle jednak stanowią bardzo ograniczone źródło wiedzy. Pomagają określić przestępczość ujawnioną, zatem zbiór zdarzeń, o których informacje dotarły do organów ścigania, które uznane zostały przez nie za przestępstwa oraz jako przestępstwa zostały zarejestrowane lub przestępczość osądzoną, czyli poddaną ostatecznie ocenie do przestępności organowi sądowemu^[29]. Ich wyniki zależne są jednak od wielu czynników. Chociażby od prawidłowej kwalifikacji czynów przez sądy^[30], ale również od efektywności organów ścigania i poziomu kontroli społecznej. Trend wzrostowy przestępczości narkotykowej nieletnich w statystykach sądowych może wynikać również z większej efektywności organów ścigania, większą kontrolą rodziców i szkół, a co za tym idzie częstszym zgłaszaniem przypadków posiadania przez nieletnich narkotyków. Warto też, zauważyć, że czyny karalne popełnione przez nieletnich poniżej trzynastego roku życia będą się znajdowały w kategorii „demoralizacja”, zatem nie wliczają się do liczb przedstawionych w niniejszym artykule, co również wpływa na statystyczny obraz zjawiska.

Aby przybliżyć się do jak najbardziej rzeczywistego obrazu przestępczości, w tym przypadku przestępczości narkotykowej nieletnich, zatem obejmującego również ciemną liczbę przestępstw, czyli przestępczość nieujawnioną, należy przyjrzeć się badaniom sondażowym^[31]. Obecnie przeprowadzone nie obejmują przestępczości narkotykowej *stricto*, ale kwestie uzależnienia oraz zażywania narkotyków. Jednak w związku z tym, że niemal 70% wszystkich przestępstw narkotykowych wśród nieletnich stanowi czyn karalny z art. 62 Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, czyli nielegalne posiadanie narkotyków, który w głównej mierze łączy się z ich zażywaniem, mogą one nieco uzupełnić obraz zjawiska.

²⁹ Magdalena Perkowska, „Rozdział II. Źródła informacji o przestępczości”, [w:] *Kryminologia: stan i perspektywy rozwoju*, przez Emil W. Pływaczewski i in. (Warszawa: Wolters Kluwer, 2019), 68-70.

³⁰ W monografii Aleksandra Stachelska, *Kradzież tożsamości z udziałem nieletnich – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne* (Białystok: Temida 2, 2024) autorka wskazuje na przykładzie czynu karalnego z art. 190a§2 k.k., że niemal w 40% spraw dokonano niewłaściwej kwalifikacji prawnej czynu karalnego.

³¹ Janina Błachut, Andrzej Gaberle, Krzysztof Krajewski, *Kryminologia* (Gdańsk: Arche, 2007), 189.

Największym badaniem ankietowym przeprowadzanym w Europie, które dotyczy uzależnienia oraz używania środków psychoaktywnych przez młodzież, są badania ESPAD (the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). Badania te obejmują młodzież od 15 do 18 roku życia i przeprowadzane są od 1995 r. – ostatnie z nich w 2024 r.^[32]. Ostatnie dane są szczególnie interesujące ponieważ ukazują informacje o rzeczywistości już popandemicznej. Jak można zaobserwować na Wykresie 3. oraz 4. w 2024 r. zarówno wśród 15-16 latków, jak i 17-18 latków najczęściej deklarowanymi nielegalnymi substancjami użytymi kiedykolwiek w życiu były marihuana lub haszysz (odpowiednio 16,9% i 33,1%), następnie amfetamina (4,2% i 4,5%), ecstasy (3,8% i 4,0%), LSD i inne halucynogeny (4,0% i 4,0%), kokaina (3,7% i 3,1%), metamfetamina (3,9% i 3,7%) oraz grzyby halucynogenne (3,6% i 4,0%). Niezwykle niepokojące jest również częste mieszanie alkoholu z innymi substancjami. W 2024 roku. alkohol z marihuaną mieszało 9,1% 15-16 latków i 19,1% 17-18 latków, natomiast alkohol z tabletkami mieszało 7,5% młodszej kohorty i 10,9% starszej kohorty (i jest to wzrost w stosunku do 2019 r. odpowiednio o 2,2 pkt procentowe oraz 4 pkt procentowe). Wysoce niepokojącym zjawiskiem jest również wzrost zażywania leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza (wśród młodszej kohorty z 15,1% w 2019 r. wzrósł do 17,9% w 2024 r., natomiast wśród starszej kohorty wzrósł z 18,3% do 20,7%) oraz leków przeciwbólowych w celu odurzania się (wśród młodszej kohorty z 6,6% w 2019 r. wzrósł do 9,9% w 2024 r., natomiast wśród starszej kohorty wzrósł z 5,9% do 8,6%)^[33].

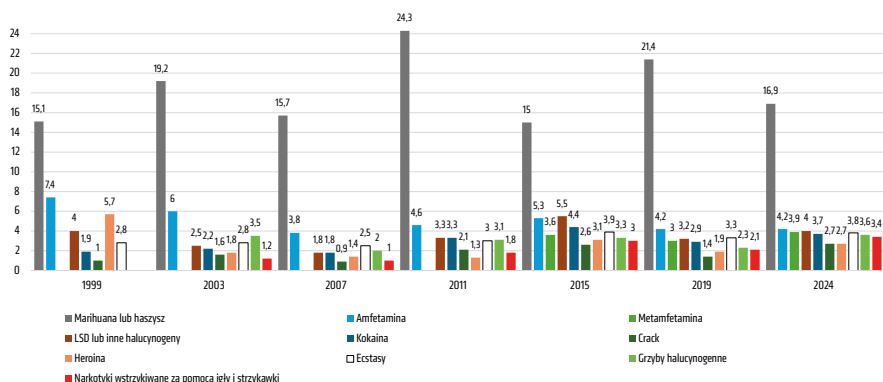
Jak można zaobserwować na Wykresie 3. wśród 15-16 latków ogólna tendencja zażywania najbardziej popularnego narkotyku, jakim jest marihuana, od 1999 r. jest wzrostowa, aczkolwiek ma wymiar wysoce fluktuacyjny. Od wspomnianego roku do 2015 r., kiedy odsetek wyniósł 25% wszystkich respondentów, wzrósł on 1,6 krotnie. Pozytywnym elementem jest dość wyraźny spadek, który rozpoczął się w 2019 r., oscylując w granicach 21,4% wśród 15-16 latków, kontynuowany w 2024 r., spadając do 16,9%. Jednak nadal jest to zdecydowana różnica w porównaniu do odsetka wydanych

³² European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. <https://www.espad.org/>.

³³ Janusz Sierosławski, Urszula Sierosławska „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r. – europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD” (Warszawa: Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2024), 33-34. <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/03/Raport-ESPAD-2024-POLSKA.pdf>.

orzeczeń za nielegalne posiadanie narkotyków, który biorąc pod uwagę wszystkie typy wynosił 7%. Pozytywnym aspektem jest niewielka tendencja spadkowa zażywających amfetaminę od 2015 r., natomiast wysoce niepokojąca jest tendencja wzrostowa zażywania wszystkich innych narkotyków, szczególnie tych rozumianych jako „twarde”^[34] w 2024 r. w porównaniu do 2019 r. Odsetek 15-16 latków kiedykolwiek w życiu zażywających metamfetaminę wzrósł z 3,0% do 3,9%, LSD lub inne halucynogeny z 3,2% do 4,0%, crack z 1,4% do 2,7%, kokainę z 2,9% do 3,7%, heroinę 1,9% do 2,7%, ecstasy z 3,3% do 3,8, natomiast grzyby halucynogenne z 2,3% do 3,6%.

Wykres 3. Odsetek 15-16 latków używających substancji kiedykolwiek w życiu – lata 1999-2024

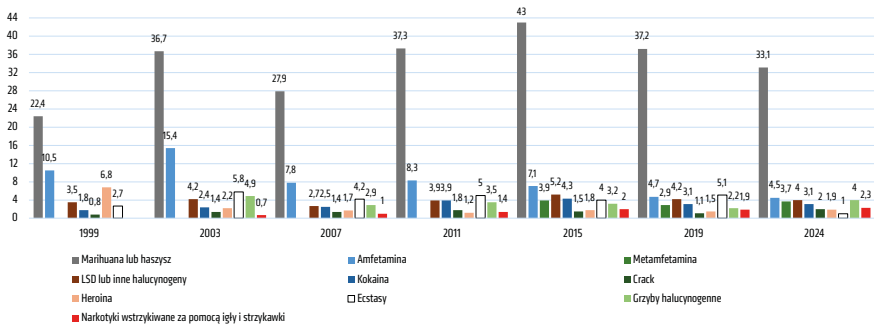
Źródło: opracowanie własne na podstawie J. Sierosławski, U. Sierosławska, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r. – europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD*, Warszawa 2024, s. 33.

Wykres 4. koncentruje się na starszej młodzieży (17-18 latkach); pomimo tego, że na gruncie Kodeksu karnego są to już osoby zdolne do ponoszenia odpowiedzialności karnej, samo zażywanie przez nich narkotyków do 18 roku życia może być traktowane jako przejaw demoralizacji. W przypadku tej grupy wiekowej odsetek osób, która kiedykolwiek zażyła marihuanę lub haszysz, jest zdecydowanie wyższy – w 1999 r. było to 22,4%, natomiast w 2015 r. już 43%, wobec czego wzrósł 1,9 raza, natomiast w 2019 r. zanotowano spadek respondentów do 37,2%, który kontynuowany był w 2024 r. i wyniósł 33,1%. W przeciwieństwie do młodszych nastolatków nie wzrosło

³⁴ O podziale na twarde i miękkie narkotyki zob. Bartłomiej Dobroczyński, „Mięso bogów” *Znak*, nr 693 (2013): 22-32.

zażywanie wszystkich pozostałych narkotyków. Wzrosty w 2024 r. w porównaniu do 2019 r. zanotowała metamfetamina z 2,9% do 3,7%, crack z 1,1% do 2,0%, heroina z 1,5% do 1,9% oraz grzyby halucynogenne z 2,2% do 4,0%.

Wykres 4. Odsetek 17-18 latków używających substancji kiedykolwiek w życiu – lata 1999-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie J. Sierosławski, U. Sierosławska, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r. – europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD*, Warszawa 2024, s. 34.

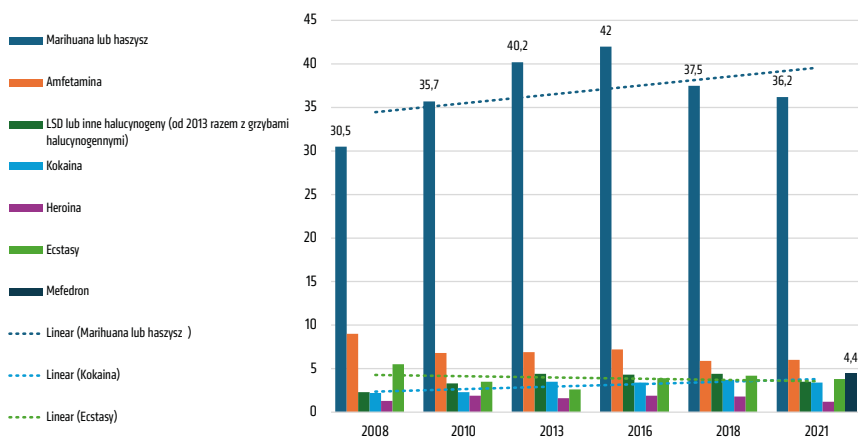
Warto również przytoczyć w celu analizy (szczególnie, że obejmują one zażywanie wspomnianego we wstępie mefedronu) ogólnopolskie badania „Młodzież 2021”, które przeprowadzono w październiku-listopadzie 2021 r., a które obejmowały swoim zakresem ostatnie klasy 8o szkół ponadpodstawowych wszystkich typów szkół dziennych (licea ogólnokształcące, technika, szkoły branżowe)^[35]. W badaniach nie wskazano konkretnego wieku respondentów, ale biorąc pod uwagę polski system edukacyjny w pierwszym półroczu ostatniej klasy w zależności od rodzaju szkoły ponadpodstawowej, uczniowie mają standardowo 17-19 lat^[36].

³⁵ Artur Malczewski, „Młodzież a substancje psychoaktywne”, [w:] *Młodzież 2021. Raport z badań ilościowych zrealizowanych przez Fundację CBOS* (Warszawa: Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, 2022).

³⁶ „Kalkulator wieku szkolnego w Polsce” SchoolWix. <https://schoolwix.com/pl-pl>. [dostęp: 2.11.2024].

Zgodnie z Wykresem 5. badania potwierdziły tendencję ogólną tendencję wzrostową, ale też i spadek zażywania marihuany i haszyszu w ostatnich latach – od 2016 roku spadł z 42% do 36,2% w 2021 r. Również wystąpiła ogólna tendencja spadkowa zażywania amfetaminy, z jednak niewielkim jej wzrostem w 2021 r. w porównaniu do 2018 r. Widoczna jest ogólna tendencja wzrostowa zażywania LSD i innych halucynogenów oraz kokainy z niewielkim spadkiem w 2021 r. Ecstasy według badań CBOS przedstawia dość wyrównaną tendencję i jest jednym z popularniejszych syntetycznych narkotyków. Jednak to, co w badaniach potwierdza doniesienia prasowe, to wysoka liczba użytkowników mefedronu. Pierwszy raz zapytano o niego w 2021 r. i liczba uczniów, która go próbowała, wynosiła 4,4% przewyższając tym samym ecstasy, kokainę i LSD.

Wykres 5. Odsetek uczniów ostatnich szkół ponadpodstawowych używających substancji kiedykolwiek w życiu – lata 2009-2021

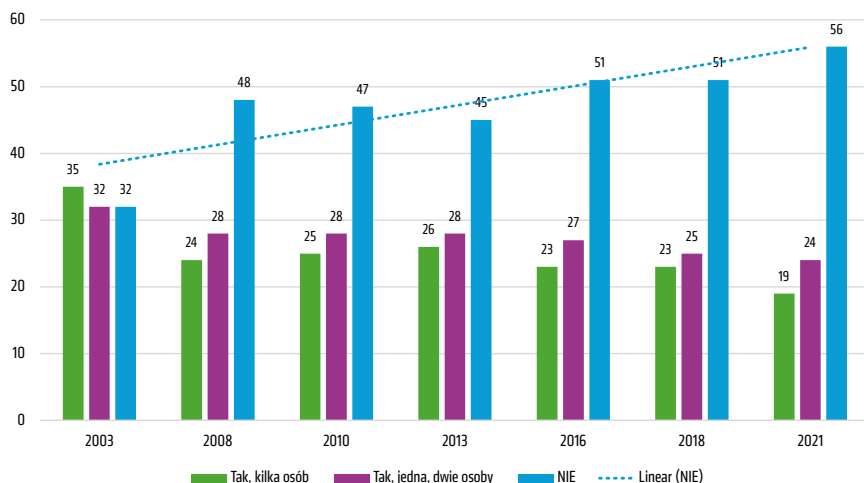

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Malczewski, *Młodzież a substancje psychoaktywne* [w:] Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Młodzież 2021. Raport z badań ilościowych zrealizowanych przez Fundację CBOS*, 2022, s. 220-221

Pozytywnym aspektem z badań zgodnie z Wykresem 6. jest coraz większa liczba uczniów, która twierdzi, że nikt z jej środowiska wśród znajomych nie zażywa narkotyków lub środków odurzających. W 2003 roku takiej odpowiedzi udzieliło tylko 32% respondentów natomiast w 2021 roku już 56%^[37].

³⁷ W szczytkowych badaniach obejmujących swoim zakresem województwo wielkopolskie i opierających się na statystykach policyjnych (a nie sądowych)

Wykres 6. Odsetek odpowiedzi uczniów ostatnich szkół ponadpodstawowych na pytanie „Czy w Twoim środowisku, wśród Twoich znajomych (kolegów/koleżanek) jest ktoś, kto zażywa narkotyki lub środki odurzające?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Malczewski, *Młodzież a substancje psychoaktywne* [w:] Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Młodzież 2021. Raport z badań ilościowych zrealizowanych przez Fundację CBOS*, 2022, s. 218

4 | Podsumowanie

Przeprowadzona analiza doprowadziła do częściowo pozytywnej weryfikacji postawionej na wstępie hipotezy, stanowiącej że współcześnie przestępczość narkotykowa wśród nieletnich stanowi coraz wyższy odsetek pośród wszystkich popełnianych przestępstw nieletnich, a zażywanie narkotyków wśród nieletnich staje się coraz częstszym zjawiskiem. Statystyki sądowe

również widać podobny trend, jak w badaniach ankietowych w ostatnich latach. W latach 2019-2021 w strukturze przestępstw popełnianych przez nieletnich przeważały przestępstwa narkotykowe jednak udział ich spadał. W 2019 r. wynosił 59,1%, w 2020 r. 57% natomiast w 2021 r. 53,4%. Zob. szerzej: Katarzyna Kulczyńska, Emilia Bogacka, „Przestępczość narkotykowa nieletnich w województwie wielkopolskim. Kontekst miejsko-wiejski” *Czasopismo Geograficzne*, nr 4 (2024): 495-496. doi:10.12657/czageo-95-21.

rzeczywiście ukazują, że przestępczość narkotykowa nieletnich stanowi coraz wyższy odsetek spośród wszystkich popełnianych przestępstw nieletnich. Druga część hipotezy zweryfikowana została częściowo pozytywnie – z badań sondażowych wynika, że w od 2013 roku coraz więcej uczniów twierdzi, że nie ma żadnego znajomego, który by narkotyki zażywał (wzrost z 32% do 56% w 2021 r.). Również można zauważyć znaczący spadek zażywania nadal najpopularniejszego narkotyku wśród młodzieży, jakim jest marihuana. Badania ankietowe wskazują na tendencję spadkową deklarowanego używania przez nieletnich marihuany oraz haszyszu od 2018 r. i spadek ten kontynuowany był do 2024 r. pomimo pandemii Covid-19. O ile jednak odsetek osób deklarujących zażywanie marihuany i haszyszu spadł w ostatnich latach dość znacząco, to nie widać tak wyraźnej tendencji odnośnie pozostałych narkotyków. Wręcz przeciwnie, w 2024 r. szczególnie niepokojącym jest wzrost odsetka 15-16 latków zażywających innego rodzaju narkotyki, tj. metamfetaminę, LSD lub inne halucynogeny, crack, kokainę, heroinę, ecstazy oraz grzyby halucynogenne, a wśród 17-18 latków metamfetaminę, crack, heroinę oraz grzyby halucynogenne i mefedron.

W szczególności alarmującym powinno być spopularyzowanie mefedronu wśród młodzieży, szczególnie, że waga skonfiskowanych przez policję katynonów, do których należy mefedron w okresie od 2020 do maja 2023 roku, systematycznie rosła, w pierwszej połowie 2023 roku, sięgając aż 10 ton, co czyni konfiskaty katynonów w Polsce jedynymi z największych w Europie^[38].

Podsumowując, alarmujące doniesienia medialne o zażywaniu przez nieletnich coraz częściej mefedronu i innych twardych narkotyków nie są bezpodstawne i słusznie zwracają uwagę na problem, dopóki jeszcze skala zjawiska nie jest na tyle rozpowszechniona, że nie będzie do opanowania. Obecnie możliwym jest i koniecznym podjęcie działań profilaktycznych i zwalczających zjawisko przestępczości narkotykowej oraz zażywania narkotyków przez nieletnich, w szczególności biorąc pod uwagę ostatnie niepokojące tendencje.

³⁸ Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, *Raport 2023. Uzależnienia w Polsce* (Warszawa: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, 2023), 36. <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/03/Raport-2023-wersja-Internetowa.pdf>.

Bibliografia

- Barczak Adam. „Komentarz do Art. 59 NarkU”, [w:] *Przepisy karne ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (art. 53-74). Komentarz*, red. Joanna Karnat i Bartłomiej Gadecki. 294. Warszawa: C.H. Beck, 2024.
- Biuro Rzecznika Praw Dziecka, *Badanie jakości życia dzieci i młodzieży w Polsce – raport z badania*. Warszawa, 2023.
- Błachut Janina, Andrzej Gaberle, Krzysztof Krajewski, *Kryminologia*. Gdańsk: Arche, 2007.
- Cisowski Waldemar, „Rozdział 8. Przestępczość nieletnich”, [w:] *Kryminologia*, red. Paweł Łabuz, Irena Malinowska, Mariusz Michalski. Warszawa: Difin, 2020.
- Dobroczyński Bartłomiej, „Mięso bogów” *Znak*, nr 693 (2013): 22-32.
- ESPAD, *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. <https://data.espad.org/>.
- Goldsmith Andrew, David S. Wall, „The Seductions of Cybercrime: Adolescence and the Thrills of Digital Transgression” *European Journal of Criminology*, nr 1 (2022): 1-20. doi:10.1177/1477370819887305.
- Hołyst Brunon, *Kryminologia*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2022.
- Jurgielewicz-Delegacz Emilia, „Przestępczość nieletnich. Fenomen zjawiska na podstawie analizy statystyk policyjnych i sądowych”, [w:] *Rodzina i prawo*, red. Dagmara Jaroszevska-Choraś, Agnieszka Kilińska-Pękacz, Agnieszka Wedeł-Domaradzka. 253-270. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2017.
- Jurgielewicz-Delegacz Emilia, „Rozdział II. Przestępczość nieletnich”, [w:] *Kryminologia: stan i perspektywy rozwoju*, red. Emil W. Pływaczewski, Ewa Monika Guzik-Makaruk Laskowska, Katarzyna Wojciech Filipkowski, Ewa Glišńska, Magdalena Perkowska, Emilia Jurgielewicz-Delegacz, Sławomir Redo. Warszawa: Wolters Kluwer, 2019.
- SchoolWix, *Kalkulator wieku szkolnego w Polsce*. <https://schoolwix.com/pl-pl>.
- Kaźmierczyk Paweł, Maria Papis, Julia Nowosielska-Łaskawiec, Jan Bednarski, *Raport regulacyjny. Poprawa ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Polsce*. Rymarz Zdort Maruta, 2024.
- Kilińska-Pękacz Agnieszka, „Przestępstwa narkotykowe popełniane przez nieletnich oraz środki wychowawcze orzekane wobec nich”, [w:] *Przestępczość XXI wieku. Szanse i wyzwania dla kryminologii*, red. Emil W. Pływaczewski, Diana Dajnowicz-Piesiecka, Emilia Jurgielewicz-Delegacz. 232-245. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020.
- Kluza Jan, „Niewielka ilość narkotyków a możliwość reakcji karnej w świetle orzecznictwa sądowego” *Przegląd Prawa Publicznego*, nr 12 (2022): 15-28.

- Konieczka Marta, „Niepokojący trend wśród młodzieży” *Zdrowa Gdynia*, 3 stycznia 2024. <https://zdrowagdynia.pl/2024/01/03/niepokojacy-trend-wsrod-mlo-dziezy/>.
- Kostkowski Jarosław, „«Kiedy rozum śpi, budzą się demony». Po fentanyl sięgają nastolatki, a bardzo łatwo go przedawkować i umrzeć” *Fakty TVN*, 31 lipca 2024. <https://fakty.tvn24.pl/zobacz-fakty/kiedy-rozum-spi-budza-sie-de-mony-po-fentanyl-siegaja-nastolatki-a-bardzo-latwo-go-przedawkowac-i-umrzec-st8025963>.
- Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, *Raport 2023. Uzależnienia w Polsce*. Warszawa: Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, 2023. <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/03/Raport-2023-wersja-Inter-netowa.pdf>.
- Kryminologia, wyd. 3. Warszawa: C.H. Beck, 2015.
- Kulczyńska Katarzyna, Emilia Bogacka, „Przestępczość narkotykowa nieletnich w województwie wielkopolskim. Kontekst miejsko-wiejski” *Czasopismo Geo-graficzne*, nr 4 (2024): 487-513. doi:10.12657/czageo-95-21.
- Malczewski Artur, „Młodzież a substancje psychoaktywne”, [w:] *Młodzież 2021. Raport z badań ilościowych zrealizowanych przez Fundację CBOS*. Warszawa: Fun-dacja Centrum Badania Opinii Społecznej, 2022.
- Michałowska Kinga, „Granice Rodzicielskich Ingerencji w Dobrą Osobiste Dziecka – Zagadnienia Wybrane” *Białostockie Studia Prawnicze*, nr 3 (2022): 49-69. doi:10.15290/bsp.2022.27.03.03.
- Najwyższa Izba Kontroli-Delegatura w Poznaniu, *Informacja o wynikach kontroli. Opieka psychiatryczna nad dziećmi i młodzieżą*. Warszawa, 2024.
- Panas Krystyna Teresa, „Charakterystyka i analiza terminologii związanej z proble-mem narkomanii” *Humanum. Międzynarodowe Studia Społeczno-Humanistyczne*, nr 1 (2011): 199-209.
- Perkowska Magdalena, „Rozdział II. Źródła informacji o przestępczości”, [w:] *Kry-minologia: stan i perspektywy rozwoju*, przez Emil W. Pływaczewski, Ewa Monika Guzik-Makaruk Katarzyna Laskowska, Wojciech Filipkowski, Ewa Glińska, Magdalena Perkowska, Emilia Jurgielewicz-Delegacz, Sławomir Redo. War-szawa: Wolters Kluwer, 2019.
- Pływaczewski Wiesław, „Fentanyl – nowe wyzwania w obszarze przestępczości narkotykowej”, [w:] *Kryminalistyka i prawo. Księga Jubileuszowa Profesora Jerzego Kasprzaka*, zredagowane przez Kazimiera Juszka, Karol Juszka, Dariusz Szy-dłowski. 537-447. Kraków: Wydawnictwo Od.Nowa, 2024.
- Komenda Główna Policji Statystyka, *Przestępczość nieletnich w latach 1990-2013*. <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przestepczosc-nielet-ni/50256,Przestepczosc-nieletnich-1990-2013.html>.

- Rafałowski Wojciech, „Sytuacja życiowa i postawy piętnastolatków”, [w:] *Polscy piętnastolatki w perspektywie międzynarodowej. Wyniki badania PISA 2022*, red. Krzysztof Bulkowski, Joanna Kaźmierczak. Instytut Badań Edukacyjnych, 2024. doi:10.24131/9788367385732.
- Rzeplińska Irena, „Obraz przestępczości nieletnich w Polsce w badaniach kryminologicznych – przed i po transformacji” *Archiwum Kryminologii*, nr XXVIII (2006): 331-343. doi:10.7420/AK2005-2006V.
- Seredocha Karolina, „Narkomania wśród nieletnich – aspekt medyczno-społeczny oraz kryminologiczny”, [w:] *Problemy współczesnego świata: zagadnienia wybrane*, red. Elżbieta Żywucka-Kozłowska, Adrianna Szczechowicz-Raś, Karolina Rzeczkowska. 87-98. KPP Monografie. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Wydział Prawa i Administracji, 2018.
- Sierosławski Janusz, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r. – europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD*. Warszawa: Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2024. <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/03/Raport-ESPAD-2024-POLSKA.pdf>.
- Stachelska Aleksandra, *Kradzież tożsamości z udziałem nieletnich – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne*. Monografie Wydziału Prawa. Białystok: Temida 2, 2024.
- Stachelska Aleksandra, „Nieletni jako sprawcy przestępstwa kradzieży tożsamości w Polsce – wybrane aspekty kryminologiczne” *Zeszyty Prawnicze*, nr 2 (2020): 187-208. doi:10.21697/zp.2020.20.2.10.
- Stachelska Aleksandra, „Szwajcaria jako przykład wzrostu zainteresowania nieletnich cyberprzestępstwami – wybrane aspekty kryminologiczne”, [w:] *Profilaktyka zachowań patologicznych wśród młodzieży*, zredagowane przez Wiesław Pływaczewski, Joanna Narodowska, Maciej Duda, wyd. 1. 93-108. Warszawa: Difin, 2023.
- sucha24.pl Powiatowy Serwis Informacyjny, *Stuprocentowy wzrost przestępstw narkotykowych w 2022 roku – najnowsze statystyki policji 2024 roku. Młodzież i narkotyki w gminie Budzów. Walka z handlem narkotykami – wyzwania i działania policji. Profilaktyka i kontrola lokalizacji. Trudności w eliminowaniu dilerów*, 26 czerwca 2024. <https://sucha24.pl/artukul/narkotyki-staly-sie-n1254758>.
- Szczepańska Agata, „Zdrowie psychiczne dzieci: według NIK system wsparcia wciąż niewydolny” *Cowzdrowiu.pl*, 10 września 2024. <https://cowzdrowiu.pl/aktualnosci/post/zdrowie-psychiczne-dzieci-wedlug-nik-system-wsparcia-wciaz-niewydolny>.

- Tkaczyk-Rymanowska Katarzyna, „Refleksje na temat art. 62 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii na tle karnoprawnym i konstytucyjnym” *Ius Novum*, nr 1 (2021): 47-66. doi:10.26399/iusnovum.v15.1.2021.03/k.tkaczyk-rymanowska.
- Wosion Małgorzata, „Nastolatek miał leki z fentanylem” *RMF24*, 24 czerwca 2024. https://www.rmfm24.pl/regiony/kielce/news-nastolatek-mial-leki-z-fentanylem,nId,7594000#crp_state=1.
- Wójtowicz Paulina, „Narkotyki dzieci kupują na przerwie szkolnej. Ekspert: w Polsce hitem jest jedna substancja” *Medonet*, 15 czerwca 2024. <https://www.medonet.pl/psyche/uzaleznienia,narkotyki-dzieci-kupuja-na-przerwie-szkolnej-ekspert--w-polsce-hitem-jest-jedna-substancja,artykul,00445268.html>.
- Wronikowska Olga, Barbara Budzyńska, „Profil toksykologiczny i zależność struktura - aktywność nowych syntetycznych katynonów” *Postępy Higieny i Medycyny Doświadczalnej*, 74 (2020): 57-68. doi:10.5604/01.3001.0013.9252.

